

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ, YARATICI DRAMA DERSİNİN ETKİLİLİĞİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ¹

Araştırma Makalesi / Research Article

Özyürek, A. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının, Yaratıcı Drama Dersinin Etkililiğine Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi. *Kapadokya Eğitim Dergisi*, 1(1)

Geliş Tarihi: 01.06.2020

Kabul Tarihi: 26.06.2020

Aslı ÖZYÜREK

Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi,

Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

woteyaslihan.ozyurek@gmail.com

ORCID No: 0000-0002-4629-242X

ÖZET

Sosyal bilgiler öğretmenliği lisans programında drama dersi; dördüncü sınıfın ikinci döneminde, yer almaktadır. Drama dersinin amaçları arasında; eğitsel drama tarihsel temelleri, eğitsel drama aşamaları, uygulama alanlarına göre sınıflandırmak, eğitsel drama teknikleri ve öğretmen niteliklerinin geliştirilmesi sayılabilir. Ayrıca bir öğretmenin sahip olduğu beceri ve özellikler o öğretmenin yoluna ışık tutacağı öğrencileri de etkilemektedir. Bu bağlamda drama dersinin öğretmenlerin mesleki ve kişisel gelişiminde etkili olduğu söylenebilir. Bu çalışmanın amacı; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, yaratıcı drama dersinin etkililiğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesidir. Araştırmanın yöntemi nitel araştırma desenlerinden; durum çalışmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi ikinci yarıyılında, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sosyal bilgiler eğitimi son sınıfta olan 23 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt ise drama dersi almış olma şeklindedir. Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış soru formudur. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Elde edilen bulgular; dramanın mutluluk, eğlence, huzur, özgüven, yaratıcı düşünce gibi kavramlarla ifade edildiğidir. Hayal gücünü geliştirdiği, iletişim becerilerini geliştirdiği, yaratıcılığı arttırdığı yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre; hayatın her alanında drama var olmalı ve ders sayısı artırılmalıdır. Sonuç olarak drama dersi alan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin geliştiği, özgüvenlerinin arttığı ve eğlenerek öğrendikleri göz önünde bulundurularak; drama ders sayısının artırılması gerektiği söylenebilir.

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi'nde 11-13 Ekim 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilen Uluslararası Sosyal Bilgiler Eğitimi Sempozyumu (USBES 2018)'de sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcı Drama, Sosyal Bilgiler Öğretmen Adayları.

EVALUATION OF SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES' VIEWS ON EFFECTIVENESS OF CREATIVE DRAMA

ABSTRACT

Drama lesson is a current program of the social studies teaching which is given in the second semester of the fourth year. The aims of the drama lesson include the historical foundations of educational drama, educational

drama stages, classifying them according to their application areas, developing techniques and teaching qualities of educational drama. Addition to this, the skills and qualifications a teacher has are affecting the students who will guide the teacher. It is among the aims of the drama course are the historical bases of educational drama, stages of educational drama, classification according to application areas, techniques of educational drama and development of teacher qualifications. In this context, it can be said that drama lesson is also effective on the professional and personal development of a teacher. The purpose of this study is; social studies teacher candidates' views on the effectiveness of the creative drama lesson. The method of study is case study which is one of the qualitative research patterns. The group of the study is 23 teacher candidates who is educated at Erciyes University Faculty of Education in the last grade of social studies teaching, in the second semester of the 2017-2018 academic year. Among the purposeful sampling methods; criterion sampling method was used. The criterion is to have taken drama lessons. The data collection tool is a semi-structured question form prepared by researchers. Descriptive method was used in the analysis of the data. Findings obtained; the drama is expressed in terms of happiness, fun, peace, self-confidence, creative thinking. It develops imagination, improves communication skills, and increases creativity. According to social studies teacher candidates; there must be drama in all areas of life and the number of lessons should be increased. As a result, considering that the communication skills of the teacher candidates who took the drama lessons are developed, their self-esteem increases and they have fun and learn; it can be said that the number of drama courses should be increased.

Keywords: Creative Drama, Social Studies Teachers Candidate.

1.GİRİŞ

Sosyal bilgiler insanı konu alan ve insanla alakalı tüm bilgileri içerisinde toplayan bir alandır. İnsanların hayatlarında önemli bir yere sahip olan ve insanla alakalı olan her şey sosyal bilgilerin tanımı yapılırken göz önünde tutulmalıdır. Tarihten yola çıkarak insanların geçmişini tanımak adına yaptıkları bütün faaliyetleri sosyal bilgilerin bir parçası olarak görülebilir. Coğrafyadan yola çıkarak insanların kendileri için yaşamaya uygun olan yerleri seçerek, doğayı tanıdıkları, korudukları ve doğayla uyum içinde yaşama noktasında sosyal bilgileri oluşturan farklı bir parça olarak ele alınabilir. İletişim ve insan ilişkilerinden yola çıkarak insanlar arasındaki iletişim sürecinin nasıl olması gerektiği, insanları anlamak, empati kurmak gibi kavramların her biri de sosyal bilgilerin bir parçasıdır. Arkeolojiden yola çıkarak insanın elinden çıkan ürünler, yaptıkları sanat eserleri, geçmiş uygarlıklardan kalan kalıntılar sosyal bilgilerin farklı bir parçasıdır. Sosyoloji ve psikolojiden yola çıkarak toplumu bir araya getirirken bireyi ve bireyin özelliklerini korumasına yardımcı olmakta sosyal bilgilerin ayrı bir parçasıdır. Bütün bu temel alanlardan yola çıkarak ve bu temel alanlardan da yararlanarak, vatandaşlık ve kültür aktarımının amaçlandığı sosyal bilgiler programı ortaya konulmuştur. Kısaca insanın etrafında dönen bütün konular sosyal bilgiler eğitimine destek olur ve veri sağlar.

Sosyal bilgiler eğitiminin tarihsel serüveni çokta eskiye dayanmamaktadır. Sadece bir yüzyıllık geçmişe sahip olduğu görülmektedir. 1916 yılında Amerika'da sosyal bilgiler dersi olarak okutulmaya başlanmıştır. Sosyal bilgiler dersi sayesinde, bireylerin temel düzeyde demokratik değerlere sahip olmasının yanında toplumun farklı alanlarda sahip olduğu sorunlarına yönelik, vatandaşların üzerine düşen görev ve sorumluluklarının neler olduğu ve neler yapılabileceğini, göstereceği düşünülmüştür. Türkiye'de ise sosyal bilgiler eğitimcilerinin ifade ettiği ve sürekli tekrarladığı üzere "çocuklar geleceğimizdir" söylemini retorik olarak görmez, giderek karmaşık bir hal alan ve büyüyen toplumun sorunlarının çerçevesinde bu söylemi gerçekçi bir kaygı olarak değerlendirir. Dolayısıyla ülkemizde sosyal bilgiler dersi, bu dersi alan çocukları ve gençleri geleceğe hazırlamak adına çok önemlidir ve her geçen gün önemi artmaktadır (İnan vd. 2014).

Bu bağlamda öğretmen yetiştirmek ve öğretmen yetiştirirken kullanılacak öğretim-yöntem ve teknikleri de son derece önem kazanmaktadır. Çocukları geleceğe hazırlayacak olan öğretmenler kendi sahip oldukları bilgi, beceri, tutum ve kullandıkları yöntem-teknikler ışığında çocuklara yol açacaktır. Toplumun geliştirip, değiştirip ve yeniliklerle donatıp ileriye taşıyacak olan çocukların yetişmesi eğitim sisteminin belki de en önemli parçası olan nitelikli öğretmenler sayesinde olanaklı olacaktır (Pehlivan, 2005).

Sosyal bilgiler dersinin ortaya çıkma sürecinden bu yana sonu gelmeyen bir tartışma söz konusudur, ne olması gerektiği ya da ne olduğu yönünde. Bu durumun sosyal bilgilerle ilgili getirisi ise birbirinden farklı tanımlamaları ortaya çıkarmasıdır. Sosyal bilgiler kavramının akla ilk getirdiği isimlerden olan Edgar B. Wesley 1937 yılında sosyal bilgileri tanımlamıştır. Bu tanım ise şu şekildedir; “sosyal bilimlerin pedagojik amaçlarla basitleştirilmiş şekli” olarak tanımlamıştır. Edgar Wesley’ in sosyal bilgiler tanımında yer alan pedagojik amaçlar, toplum ve bireylerin ihtiyaçlarına dikkat çekmektedir. Basitleştirilen sosyal bilimler arasında tarih her zaman kendisine başat bir alan olarak yer bulurken, siyaset bilimi, coğrafya, ekonomi, psikoloji, antropoloji gibi diğer bilim alanları, farklı zaman dilimlerinde programda yerlerini almıştır. Wesley’ in sosyal bilgiler tanımında kavram, disiplinler bir yaklaşımı ifade etse de, pedagojik amaçlar bu bilgilerin toplum ve öğrenci ihtiyaçlarıyla bütünleştirilmesini sağlamıştır (Doğanay, 2008).

Öztürk’e (2009) göre sosyal bilgiler değişim sürecini her daim yaşayan dünyada, bilginin ışığında ve bilgiye dayalı olarak karar alıp, sahip olduğu problemleri için alternatif çözümler üretip, sorunlarını çözüme ulaştırabilen yani etkin olarak ifade edilen bireyleri yetiştirebilmek amacıyla sosyal bilimler kapsamında oluşturulan bilgi ve yöntemlerden yararlanan öğretim programı olarak tanımlanmaktadır (Akt: Gömleksiz vd. 2012).

Sosyal bilgiler genel bir ifadeyle geçmişte ve günümüzde, çocuğun en yakın çevresinden yola çıkarak zamanla evrene kadar yayılan ilişkileri anlamasına, yorumlamasına ve yordamasına yardım eden ve çocuğun içerisinde yer aldığı çevrenin, sosyal gelişimi üzerinde duran bir tema alanı olarak tanımlanabilir (Meydan, 2001). Bu doğrultuda çocuğun öncelikli olarak yakın çevresini anlaması ve elde ettiği bilgilerin üzerine yenilerini ekleyerek, sonra ki basamakta evreni anlama süreci olarak ifade edilebilir.

TDK’nın sözlüğünde yer alan tanım sosyal bilgileri sosyal konuları içeren bilgiler olarak tanımlamaktadır (TDK, 2019). Bahsi geçen sosyal bilgiler tanımı sosyal bilgiler eğitimi konularının, insanla ilgili içerikler olduğu göz önünde bulundurularak yapılmış bir tanımdır diyebiliriz. Sosyal bilgiler dersi insanı ilgilendiren konuları içeren bir derstir.

Yukarıdaki tanımlardan yola çıkarak sosyal bilgiler hayatı içerisinde taşıyan ve insanı kıyasından köşesinden yakalayan her bilgi ve alanın yer aldığı, insanı insana insan ilişkilerini kullanarak anlatan sosyal bilimlerin bir araya geldiği ders içeriği olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda öğretmenlerin eğitimleri ve eğitim sürecinde kullandıkları öğretim-yöntem ve teknikleri önem kazanmaktadır.

Sosyal bilgiler dersini geleneksel bağlarından koparıp, ezber bir ders olmaktan çıkarmak amacıyla yapılabilecek en önemli girişim ya da çalışmalardan birisi konuları hayatla ilişkilendirerek, öğretim sürecinde farklı yöntem ve teknikler kullanmaktır (Meydan ve Akkuş, 2014). Bu doğrultuda sosyal bilgiler dersi konuları işlenirken seçilecek olan öğretim-yöntem ve teknikleri hem konuları yaşamla ilişkilendirmek adına hem de öğrencinin kendi yaşantısını sınıfa taşımak adına, sosyal bilgiler dersini ezber bir ders olmaktan çıkaracaktır.

Ayrıca 21.yüzyılı yaşadığımız bu dönemde geleceğe ışık tutacak öğretmenlerin yetiştirilmesi de ziyadesiyle önemlidir. Gelecek nesilleri yetiştirecek olan öğretmenlerin sahip olması gereken beceriler, eğitim-öğretim sürecinde kullandıkları yöntem ve teknikler bu bağlamda hayatı önem taşımaktadır. İçerisinde bulunduğumuz bu yüzyılda, bütün bireylerin sorgulan ve soru soran, merak eden, araştırma yapan ve üretken bir tavra sahip olması beklenmektedir. Bireylerin soru sormaları, merak etmeleri, araştırma yapmaları, üretmeleri, yaratıcı bir bakış açısına sahip olmaları ve bu doğrultuda buluş yapma süreçlerini destekleyen, bu konulardaki yetenek ve ilgilerini ortaya çıkaran, geliştiren eğitim süreçlerine dâhil olmaları gerekli görülmektedir (Avcı, 2019). Bu bağlamda Dünyadaki ve Türkiye’de ki eğitim-öğretim programlarının geleceğe öğrenci yetiştirmek adına kendilerini sürekli yenilediği söylenebilir. Öztürk ve Otluoğlu’ (2003) dünyada meydana gelen gelişim, değişim ve farklılıkların eğitim sistemlerine de yön verdiği ve etkilediği görülmekte, bu durumun ülkelerin sahip oldukları eğitim sistemlerini yeniden gözden geçirmelerine ve yapılandırma sürecine ihtiyaç duyduklarını belirtmektedir. Yeniden yapılandırma sürecinde atılan ilk adım ise

geleneksel eğitim anlayışlarının bir köşeye bırakılmasıyla birlikte daimici ve esasici eğitim anlayışlarının yerini; yeniden kurmacı, varoluşçu, yapılandırmacı eğitim anlayışlarının alması sürecidir (Akt: Meydan, 2011).

Günümüzde bilim ve teknoloji alanında kendini gösteren ve oldukça hızlı olan değişim, gelişim ve farklılaşma sürecinin, bireyin ve toplumun ihtiyaçları öncelikli olmak kaydıyla, öğrenme- öğretim teorisine ve yaklaşımlarında ki yenilikleri de beraberinde getirerek, bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemekte ve yeniden şekillendirmektedir. Bu değişimle birlikte bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, problem çözebilen, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. özelliklere sahip bireyleri tanımlamaktadır. Bu özelliklere sahip olan bireylerin yetiştirilmesi sürecinde kullanılmak üzere oluşturulan öğretim programları salt bilgi içeren ve öğrenciye bu bilgileri aktaran bir oluşumdan ziyade bireysel farklılıkları önemseyen ve dikkate alan, değer ve beceri kazandırmayı hedefleyen, sade, açık ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır (MEB, 2018).

MEB öğretim programında da yer aldığı ve belirtildiği üzere yapılandırmacı yaklaşım kapsamında hazırlandığı ifade edilen yeni Sosyal Bilgiler Programında öğrencinin bilgiyi kendisinin yapılandığı yani bilgiyi inşa ettiği, stratejilerden olan buluş ve araştırma- inceleme stratejilerinin kullanılması ve bu doğrultuda bu stratejilere uygun yöntem ve tekniklerin belirlenmesi gerekmektedir. Bu yöntemler içerisinde yaratıcı drama yaparak yaşayarak öğrenme, bireylerin hayatlarından kesitleri sürece taşınmaları ve süreç içerisinde olayları deneyimleyerek öğrenmelerine olanak vermesi ve bütün duyuları da bu süreçte harekete geçirmesi açısından en etkili yöntemlerden birisidir (Aykaç ve Adıgüzel, 2011).

1.1 Drama Ve Yaratıcı Drama Kavramları

Yaratıcı drama kavramı hakkında açıklama yapmadan önce drama kavramı üzerinde durmak gerekirse eğer drama kavramının, tam anlamıyla bir Türkçe karşılığı bulunmamaktadır. Drama sözcüğü Yunanca olan “dran” sözcüğünden gelmekte ve türetilmektedir. Dran sözcüğü etmek, eylemek, yapmak anlamları taşımaktadır. Drama ise eylem ve hareket anlamları taşıyan Yunanca bir sözcük olan “Dromenon”un seyirlik olarak benzetmecisi şeklinde kullanımıdır (San, 1990). Drama sözcüğünün içerisinde eylem barındıran her türlü etkinliği kapsadığını söyleyebiliriz (Adıgüzel, 2006).

Drama içerisinde eylem barındıran, bir ya da birden çok insanın birbirleriyle, doğayla ya da başka nesnelere etkileşerek, iletişim kurarak, yaşadıkları içsel ve dışsal devinimler ve sürece katılan bireylerin yaşam durumlarını, yaşamışlıklarını, deneyim ve tecrübelerini geniş bir ölçüde içeren etkinliklerdir (Adıgüzel, 2010). Bu bağlamda dramanın içinde eylem barındırdığı ve insanların birbirleriyle, doğayla ya da herhangi bir nesneyle iletişim sürecine başlamasına olanak sağlayan bir adım olduğu söylenebilir.

Dramanın türleri; sosyodrama, psikodrama, eğitici drama ve yaratıcı dramadır. Yaratıcı drama hem ayrı bir ders, hem öğretim yöntem-teknik hem de bir sanat alanıdır. Kendi bileşenleri ve öğelerine sahip farklı bir sanat alanıdır yanı sıra eğitimde ve sanat alanında kullanılan başlı başına bir yöntem ayrıca da bir derstir (Adıgüzel, 2006)

Yaratıcı dramanın en bilinen tanımı, hayattaki dramatik anların, bir grup etkileşimi içinde ve bir liderin rehberliğinde canlandırılmasıdır. Drama, kendi içinde bir öğretim yöntemi, bir disiplin, bir sanat eğitimi alanı olarak ayrılaşmaktadır (Okvuran, 2012). Bu bilgilerden yola çıkarak yaratıcı drama bir liderin rehberliğinde, belirlenen bir konunun doğaçlama, rol oynama gibi teknikler kullanılarak, katılımcıların kendi deneyimlerini ve birikimlerini sürece taşıdıkları, grup etkinliğidir, şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca yaratıcı drama derslerde kullanılacak bir yöntem, bir sanat eğitimi alanı ve ayrı bir disiplin alanı olarak ifade edilir.

1.2 Yaratıcı Dramanın Eğitimde Kullanımı

Dramanın eğitim alanında kullanılması bir köy öğretmeni olan Harriet-Finloy Johnson’ın sınıfında ilk drama uygulamalarını yaptırmasıyla başlamıştır (Tuluk, 2004). Eğitimde yaratıcı drama en genel

tanımıyla, herhangi bir alandan seçilen bir konu ya da bir temayı, rol oynama, doğaçlama gibi teknikleri kullanarak, bir grupta ve bu grubun üyelerinin sahip oldukları deneyimlerden, birikimlerden, yaşantılardan yola çıkarak canlandırmalar yapma süreci olarak tanımlanabilir. Bu canlandırmalar yapılırken süreç içerisinde oyun ve oyunun sahip olduğu genel özelliklerinden yararlanır, bir lider/drama eğitmeni ya da drama öğretmeni rehberliğinde yapılacak çalışmanın amacına göre grubun yapısı da dikkate alınarak, önceden belirlenmiş uygun bir mekanda yaratıcı drama süreci gerçekleştirilir (Adıgüzel, 2006).

Eğitimde drama, geleneksel öğretim sürecinden uzaklaşıp öğrenciyi merkeze koyan çağdaş eğitim öğretim yöntemlerine daha fazla yaklaştığımız zamanlarda, öğrenciyi pasif olan rolünden çıkarıp aktif olarak sürece dahil ettiğimiz yöntemlerden birisi olarak yerini, yapılandırmacı eğitim sistemin bir parçası olarak almaktadır.

Öğretim süreci göz önünde bulundurulduğunda önemli olan, öğrencileri edilgin bir dinleyici rolünden çıkarabilmek, onları bedenleri ve duyu organlarıyla birlikte harekete geçirebilmek suretiyle konuları canlandırma sürecinde, hayatlarıyla ilişkilendirmelerine olanak sağlayıp, yaşanırlı kılmak olduğuna göre drama bu süreçte uygun bir yöntem ve seçenek olarak görülebilir (Üstündağ, 2016). Yaşantılara dayalı öğrenme bireyde kalıcı öğrenmeyi sağlar. Bunun için etkin olarak sürece katılım gerekir. Çağdaş eğitim yaklaşımlarında öğrenen kişinin gözüyle öğrenme sürecine ve yaşantılara öncelik verilmektedir (Adıgüzel, 2006). Yani yaratıcı drama sürecine katılan çocuk kendi yaşantısı ve yaşamışlıklarını sınıfa taşır. Bu bağlamda geleneksel eğitim öğretim yöntemlerinde elde edilen teorik bilginin yerini, yapılandırmacı eğitim-öğretim yöntemlerinden olan yaratıcı dramanın yaparak yaşayarak öğrenciyi kazandırdıkları yeni deneyimler alır. Drama ile elde edinilen bilgilenme, okul disiplini içerisinde geleneksel yöntemlerle elde edilen bilgi değildir. Dramada yine çeşitli disiplinlerden gelen bilgi kullanılır ama bu bilgiler dünya ile kurulan öznel ve nesnel ilişkiler çerçevesinde yapılır. Eğitim kurumları geleneksel öğretim yöntemlerini kullanarak bu bilgiyi genellikle sağlayamamaktadır. Bunun için de dramanın eğitimde kullanımı bir gereksinimdir (San, 1990).

Geleneksel eğitim yöntemlerinden farklı olarak bireyi merkeze alan eğitim- öğretim yöntemleri konu merkezli olan eğitim-öğretim yöntemlerinden farklı bir süreç izleyecektir. Oyun oynamakta bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Birey merkezli eğitimin, konu merkezli eğitimden farkı insanın oyunlar oynaması ya da gerektiğinde izlemesi ile ilgili süreç olarak görülmesidir (Üstündağ, 1998). Yaratıcı drama hem oyunlar oynanması, hem katılımcıların yaşantılarını sürece taşınmaları, hem de öğrenci merkezli bir öğretim yöntemi olmasından dolayı eğitim süreci içerisinde mutlaka kullanılması gereken yöntemlerden birisidir.

Ayrıca yaratıcı drama yöntemiyle, bir öğrenme sürecinde içselleştirilmesi gereken bir davranışın edinilmesi konusunda da doğrudan bir ilişki söz konusudur. Özellikle de yaratıcı drama tekniklerinin daha fazla kullanıldığı öğrenme süreçlerinde yapılacak olan çalışmaların sonuca ulaşılması konusunda daha etkin olduğu söylenebilir (Adıgüzel, 2006). Yaratıcı drama süreci; bireylerde demokratik tavır, çeşitli ve değişik ilişkileri görebilme, bağımsız düşünebilme, hoşgörülü olma, yaratıcı düşünebilme gibi özelliklere sahip çocuklar ve ergenler yetiştirmeye yöneliktir (San, 1990).

Eğitimde yapılan yaratıcı drama çalışmalarının genel amaçları bireyin kendi kendine yetebilmesi, farklı alanlarda yaratıcı bakış açısına sahip, öncelikle kendisini tanıyan, çevresiyle iletişim kurabilen, iletişimi sürdürebilen ve geliştirebilen, kendisini ifade edebilme gücü artmış bireyler yetiştirmektir. Yani sıra yaratıcılık, estetik gelişimine olumlu yönde katkı sağlama, eleştirel düşünme becerisi kazanma, kendine güven duyma, iletişim becerileri kazanma ve süreç içerisinde geliştirme, hayal dünyasını geliştirme gibi vb. amaçları da vardır (Aykaç ve Adıgüzel, 2011).

Bütün bu bilgilerden yola çıkarak yaratıcı dramanın eğitimde kullanılması sonucunda; yaratıcı, farklı bir bakış açısına sahip, iletişim becerileri gelişmiş, demokratik, hoşgörülü, empati yeteneği kazanmış gibi birçok istenilen özellik çocuğa ya da gence kazandırılabilir. Bu yüzden eğitimde hangi ders, konu ya da ünite olursa olsun drama yöntemi kullanılarak işlenmesi geleceğe istenilen özellikleri taşıyan bireyler bırakmak adına da önemlidir.

1.3 Yaratıcı Dramının Sosyal Bilgiler Eğitiminde Kullanımı

Yaratıcı drama yönteminin eğitim sürecinde kullanılmasının amaca ulaşılma konusunda etkili olduğu görülmektedir. Yanı sıra öğrencilere kazandırılmak istenen özelliklerden olan beceri ve değer öğretimin de de önemli bir yere sahiptir. Sosyal bilgiler eğitiminin amaçları, hedefleri, becerileri ve değerleri kazandırılması konusunda geleneksel eğitim-öğretim yöntemlerinden uzaklaşarak; yapılandırmacı eğitim-öğretim yöntemlerine yönelmek amaçlanan hedeflere ulaşma konusunda etkililik sağlayacaktır.

Bu bağlamda MEB'in (2018) yayımladığı öğretim programlarının genel amaçları incelendiğinde, bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, gelişim ve yeniliklerle birlikte, birey ve toplumun değişen ihtiyaçları göz önünde tutularak, yeniden oluşturulan öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarıyla, yenilik ve gelişmeleri de programın beraberinde getirdiği vurgulanmaktadır. Bu gelişim ve değişimler bireyden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiş ve bireylerden beklenen roller yeniden tanımlanmıştır. Bireylerden beklenen roller ise şu şekilde ifade edilebilir; bilgiyi üreten, yaşamında işlevsel olarak kullanabilen, eleştirel bir bakış açısına sahip olan, empati kurabilen, problem çözebilen, girişimci, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu niteliklere sahip olan bireylerin topluma kazandırılması yani yetiştirilmesi sürecinde kullanılacak olan öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları göz önünde tutarak, değer ve beceri kazandırmak amacıyla, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır.

Bu doğrultuda öğretim sürecinde salt bilgi aktaran yöntemler yerine öğrenciyi merkeze alan çağdaş eğitim öğretim yöntemlerinden birisi olan yaratıcı dramayı kullanmak, bireyden beklenen özellikleri kazandırma konusunda etkililik sağlayacaktır diyebiliriz. Seçilen öğretim- yöntem ve tekniği amaca ulaşılma konusunda önem kazanacaktır.

Sosyal bilgiler öğretim programının kazandırmak istediği temel beceriler ve yaratıcı drama sürecinin genel amaçları birbiriyle karşılaştırıldığı zaman; yaratıcı drama sürecinin amaçları arasında yer alan yaratıcılığı ve hayal gücünü geliştirme, iletişim becerilerini geliştirme, işbirliği yapabilme, eleştirel ve bağımsız düşünebilme, sosyal duyarlılık kazanma, empati becerisi kazandırma, sözel ve sözel olmayan ifade becerisini geliştirme gibi temel amaçlarının, doğrudan sosyal bilgiler programının kazandırmak istediği becerilerle ilişkili olduğu görülmektedir (Nayci ve Adıgüzel, 2017). Bu bilgidен yola çıkarak bu becerilere sahip sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yetiştirilmesi, onlarında bu becerilere sahip öğrenciler yetiştirmeleri adına bir bütünlük sağlayacaktır. Sosyal bilgiler öğretmen adayının yukarıda bahsedilen özelliklere sahip olması ise öğretmen yetiştirme konusunda kullanılan öğretim-yöntem ve tekniklerini önemli kılacaktır.

Ayrıca sosyal bilgiler dersi içerisinde yer alan kavramların soyut yoğunlukta olduğu göz önünde tutularak sosyal bilgiler dersinin tüm konularında, yaratıcı drama yönteminin kullanılması başarıyı arttırmada ve soyut olan kavramları daha anlaşılır kılma noktasında önemli bir etkiye sahiptir. Sosyal hayatta karşılaşılan herhangi bir durumu drama ile istenilen anda yeniden canlandırmak mümkün olacaktır (Çelikkaya, 2014).

Yukarıdaki açıklamalardan yola çıkarak sosyal bilgilerin amaçlarına ulaşmak, programda yer alan becerileri öğrencilere kazandırmak, değerlerin öğretiminde yararlanmak adına ve de özelliklerde benzer özelliklere sahip oldukları için sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı drama kullanılması gereken yöntemlerdendir diyebiliriz. Sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı dramayı yöntem olarak kullanan ve belirlenen amaçlara ulaşılma konusunda olumlu sonuçlanan Çetinkaya (2019), Öz (2019), Alı (2019), Akdeniz (2019), Sakallı'nın (2019) yaptıkları çalışmalar örnek olarak gösterilebilir. Sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı dramının kullanılmasının amaca ulaşılma konusunda etkili olduğu yönünde olumlu bir görüş birliği bulunmaktadır.

Sosyal bilgiler dersinin içeriği yaratıcı drama yöntemini kullanmaya uygundur. Bu noktada dramayı bir yöntem olarak derslerinde uygulayacak olan bir öğretmenin dramayı tanıması, eğitim- öğretim

süreci içerisinde bu yöntemi uygulayacağı dersin hedeflerini, içeriğini, amaçlarını ve kullanılacak eğitim-öğretim yöntemlerini bilmesi ve bu bilgiler doğrultusunda dersi yapılandırması beklenen ve istenen durumdur. Öğretmen adaylarının yukarıda bahsedilen becerileri kazanması ise eğitim fakültelerinde aldıkları yaratıcı drama dersiyle mümkün olacaktır. Öğretmen adaylarına verilen bu dersin başarıya ulaşması ve meslek yaşamlarında dramayı bir öğretim yöntemi olarak kullanabilmeleri, ders adına bu dersi alan öğretmen adaylarının derse yönelik olumlu tutumlarıyla mümkün olacaktır (Yılmaz, 2013).

Sonuç olarak yaratıcı drama dersini tanımayan bir öğretmen adayı, kendi dersinde de kullanırken zorlanabilir ve tercih etmeyebilir. Öğretmen adayının drama dersini tanıması eğitim fakültesinde aldığı derste mümkün olacaktır. Bu bağlamda dramayla ilgili uygulama sürecini, aşamalarını, dersinde nasıl kullanacağını, kendi kişisel gelişimine etkilerini süreçte aktif olarak dâhil olup deneyimleyecektir. Bu süreci deneyimleyip yaratıcı drama yönteminin etkililiğine yönelik yapılan bu çalışmada bahsi geçen öğretmen adaylarından olan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşleri değerlendirilmiştir.

2.AMAÇ

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, yaratıcı drama dersinin etkililiğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesidir.

2.1 Çalışmanın Alt Problemleri

1. Sosyal bilgiler öğretmen adayının yaratıcı drama deyince aklına gelen ilk şey nedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adayı yaratıcı dramayı hangi duyguyla bağdaştıracaktır?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adayının yaratıcı dramayla tanışmasının ona kattığını düşündüğü en önemli özellik, kazanım ne olacaktır?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adayının yaratıcı drama hakkındaki görüşleri nelerdir?
5. Sosyal bilgiler öğretmen adayı yaratıcı drama yöntemi kullanılarak planlanan bir dersten sonra nasıl hissedecektir?

3.YÖNTEM

Araştırmanın yöntemi nitel araştırma desenlerinden, durum çalışmasıdır.

Durum çalışması bilimsel soruların yanıtını aramada kullanılan ayırt edici bir yöntem ve yaklaşım olarak görülmektedir. McMillan'e (2000) göre durum çalışmaları bir ya da birden fazla olayı, ortamı, programı ve sosyal grubu veya birbirine bağlı sistemlerin ayrıntılı olarak derinlemesine incelendiği yöntem olarak tanımlanmaktadır (Büyüköztürk vd. 2016).

Durum çalışması; bir durum ya da bir olayın ayrıntılı bir şekilde, derinlemesine ve boylamsal olarak incelendiği, elde edilen verilerin ise sistematik bir şekilde bir araya getirilip toplandığı ve bu bağlam doğrultusunda gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı ve derinlemesine incelendiği bir yöntemdir (Subaşı ve Okumuş, 2017).

Amaçlı örnekleme, yapılan çalışmanın amacına bağlı olarak, konu ve bilgi açısından zengin olan durumların belirlenerek derinlemesine yapılan araştırmalarda, kullanılması olarak ifade edilebilir. Belirlenen ölçütleri karşılayan ya da belli özelliklere sahip olan bir veya birden fazla özel durumda çalışılmak istendiği zaman tercih edilir (Büyüköztürk vd. 2016). Amaç doğrultusunda ölçütler oluşturulur.

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi ikinci yarıyılında, Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sosyal bilgiler öğretmenliği son sınıfta olan 23 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmen adaylarının drama dersini almış olması gereklidir. Bu çalışmada da amaçlı örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt ise bir dönem boyunca drama derslerine katılmış olmak yani drama dersi almaktır.

Bu örnekleme yöntemindeki asıl amaç önceden belirlenmiş, bir dizi ölçütü karşılayan tüm durumların çalışılmasıdır. Burada bahsedilen ölçüt veya ölçütler araştırmacılar tarafından oluşturulabilir veya daha önceden hazırlanmış olan ve konuyla ilgili ölçütleri kapsayan bir ölçüt listesi de kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

3.1 Veri Toplama Aracı Ve Verilerin Analizi

Veri toplama aracı araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan yarı yapılandırılmış soru formudur. Soru formunda araştırmacılar tarafından hazırlanan 5 adet soru bulunmaktadır. Sorular sosyal bilgiler eğitiminde yaratıcı dramayla ilgili sürecin sonuna yönelik olup uzman görüşü alınmıştır. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenen sorular uygulanmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz yapılırken; bireylerin görüşlerini doğrudan yansıtmak adına alıntılara da yer verilmiştir.

4.BULGULAR VE SONUÇLAR

Araştırmada yer alan beş alt probleme ilişkin verilerin analizi yapılmış ve elde edilen bulgular tablolar halinde aşağıda verilmiştir.

1.Alt Probleme Ait Bulgular

4.1 Tablo 1: Sosyal bilgiler öğretmen adayının yaratıcı drama deyince aklına gelen ilk şey nedir?

Yaratıcı drama denince aklınıza ne geliyor?	Frekans	Yüzde
✓ Doğaçlama- Yaratıcı Düşünme- Hayal Gücü	8	%30.4
✓ Eğlence ve eğlenerek öğrenmek	7	%26.6
✓ Oyun-Etkinlik	7	%26.6
✓ Derse giren eğitmen- Huzur	4	%15.2

Tablo 1 incelendiğinde; yaratıcı drama deyince sosyal bilgiler öğretmen adaylarının çoğunluğunun aklına doğaçlama, yaratıcı düşünme, hayal gücü, eğlenmek, oyun gelmektedir. Yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan atölyelerin sonunda, süreç hakkında değerlendirme yapılırken en çok dile getirilen sürecin eğlenceli olduğu, eğlenerek öğrenildiği ve oyun oynamayla drama sürecinin ilişkilendirildiği yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının süreçle alakalı görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir.

Doğrudan Alıntılar:

A1: *Hayal gücü ve yaratıcı fikirler. Kişinin kendisini ifade edebilme gücü.*

A2: *Öğrenme, eğlence, cesaret, özgüven, mutluluk en önemlisi de işbirlikçi öğrenme gelir aklıma.*

A3: *Huzur bana göre bu ders huzur veriyor.*

Yaratıcı dramanın en önemli tekniklerinden olan doğaçlama ve rol oynamanın kullanıldığı yaratıcı drama sürecinin içerisinde de hiç beklemediğimiz bir rol ya da olay örüntüsüyle karşılaştığımız zaman doğal olarak hayal dünyamızı ve hayal gücümüzü geliştirecektir. Çağdaş Drama Derneği'nin Yaratıcı Drama Nedir isimli yazısında yaratıcılık ve estetik gelişimi sağlama, hayal gücünü geliştirme dramanın amaçları arasında yer almaktadır.

Karaosmanoğlu ve Adıgüzel'in (2017) yapmış olduğu çalışmada yaratıcı drama yöntemi kullanılarak oluşturulan atölyelerin, öğrencilerin yaratıcılık engellerini fark etmeleri ve bu konuda farkındalık

sağlamaları yönünde etkili olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri, hayal güçlerini kullanmaları ve yaratıcılıklarını daha etkin bir şekilde kullanmalarında da etkili olduğunu göstermektedir.

Yaratıcı drama süreçleri katılımcıların hayal dünyalarını, yaşanmışlıklarını, duygularını, düşüncelerini kısacası hayatlarını diğer katılımcılarla paylaşmak için açtıkları bir kapıdır. Başka bir örnekte ise yüksek lisans öğrencileriyle okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde, müzede yapılan yaratıcı drama çalışmasının, yüksek lisans öğrencileri tarafından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular arasında öğrencilerin etkinlik planlarken yaratıcılıklarını arttırdığı yönündedir (Meydan ve Özyürek, 2018)

Ayrıca Karadağ ve Çalışkan'ın (2008) yaratıcı drama için "Düş gücünün alabildiğine genişletilebildiği bir alandır" ifadesini kullanmaktadırlar (Akt: Karaömerlioğlu, 2010).

2.Alt Probleme Ait Bulgular

4.2 Tablo 2: Sosyal bilgiler öğretmen adayı yaratıcı dramayı hangi duyguyla bağdaştıracaktır?

Dramayı hangi duyguyla bağdaştırıyorsunuz?	Frekans	Yüzde
✓ Mutluluk	11	%45.8
✓ Özgüven ve kendini ifade edebilme	6	%24.6
✓ Huzur	2	%8.2
✓ Romantiklik- Heyecan	2	%8.2
✓ Samimiyet	2	%8.2
✓ Şaşkınlık	1	%4.1

Tablo 2 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemi kullanılarak planlanan dersten sonra, drama yöntemini mutluluk, özgüven ve kendini ifade edebilme, huzur, samimiyet gibi duygularla bağdaştırdıkları görülmektedir. Derse katılan öğrenmen adaylarının çoğunluğunun mutluluk hissettiği görülmektedir. Aşağıda sürece katılan öğretmen adaylarının hissettikleri duyguya yönelik alıntılara yer verilmiştir.

Doğrudan Alıntılar:

B1: Mutluluk çünkü kendimi mutlu hissediyorum.

B2: Neşe: insanın günlük sıkıntılarını alıp götürüyor. Asık suratlar tebessüme kavuşuyor.

B3: Dramayı tek bir duyguya bağlayabilirim. Oda mutluluk. Nedenini söylemeye gerek yok. Mutluluk kendisini anlatır.

B4: Mutluluk, sevinç, eğlence, huzur ve empati.

Grubun büyük bir kısmı mutluluk duygusuyla yaratıcı dramayı eşleştirmiştir. Yaratıcı drama yöntemi kullanılarak işlenen bir dersten sonra nasıl hissedersiniz sorusunda da olduğu gibi dramayla mutluluk duygusunu katılımcıların bağdaştırdıkları görülmektedir. Herhangi bir drama atölyesinden sonra katılımcıların çoğunun mutlu, iyi ve eğlenmiş hissettikleri kendileri tarafından ifade edilmektedir. Isınma aşamasında oyun oynamak ve dans etmek yani hareket etmek katılımcıların çoğunun mutlu hissetmesine sebep olmaktadır.

3.Alt Probleme Ait Bulgular

4.3 Tablo 3: Sosyal bilgiler öğretmen adayının yaratıcı dramayla tanışmasının ona kattığını düşündüğü en önemli özellik, kazanım ne olacaktır?

Yaratıcı dramanın size kattığı en önemli özellik?	Frekans	Yüzde
✓ İletişim becerilerini olumlu etkilemesi	12	%42
✓ Özgüvenim arttı	8	%28
✓ Yaratıcılık	3	%10.5
✓ Derslerimde Kullanabilirim	2	%7
✓ Yeteneğimi ortaya çıkardı	1	%3.5
✓ Her an her şey değişebilir	1	%3.5
✓ Daha aktif olmak	1	%3.5

Tablo 3 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemi kullanılarak planlanan süreçlerden sonra yani dönem sonunda size dramanın kattığı en önemli özellik nedir? sorusuna iletişim becerilerini olumlu yönde etkilemesi cevabını vermiştir. Özgüven, yaratıcılık, kendi dersinde kullanma gibi cevaplarda verilmiştir. Doğrudan alıntılar ise aşağıda verilmiştir.

Doğrudan Alıntılar:

C1: Olaylara farklı açılardan bakma ve hayatla oyunu bir araya getirmek.

C2: Daha pozitif olmak.

C3: Kendime ve çevreme bakışım daha olumlu oldu ve önyargılarım azaldı.

C4:Duygularımı daha rahat açığa çıkarabiliyorum ve kendimi güvende hissediyorum.

C5: İnsanlarla iletişim kurma konusunda daha rahatım artık ve özgüvenim arttı.

Yaratıcı dramanın amaçları içerisinde hem iletişim becerilerini geliştirmek hem de empati becerisine katkı sağlamak vardır. Dramayla işlenen bir dersten sonra nasıl ki mutluluk ve olumlu duygular hissediliyorsa sürecin sonunda iletişim becerilerinin geliştiği de çoğu katılımcı tarafından ifade edilir ve araştırmacılar tarafından da gözlemlenir.

Literatürde bu bağlamda yaratıcı dramanın, kişilerarası iletişim becerilerinin ve öneminin anlaşılması temeline dayalı olarak da uygulamalar yapılmıştır. Orta'nın (2009) yapmış olduğu araştırmada üniversitelerin eğitim fakültelerinde yer alan yaratıcı drama dersinin, özellikle iletişim temeline dayanan ve iletişim öğrenimi gören öğrencilere de katkısının olup olmayacağına ölçülmesi ve böylelikle öğrenme ediminde farklılık ya da yeni bir boyut getirilip getirilemeyeceğinin tartışılmasıdır. Elde edilen bulgular ise somut olarak amaca ulaşıldığını göstermektedir.

Başka bir örnek çalışmada ise Akoğuz'un (2002) 12 haftadan oluşan yaratıcı drama atölye çalışması sırasında iletişim becerilerindeki gelişme ile ilgili yapmış olduğu uygulamadır. Bu çalışmada elde edilen bulgular; yaratıcı drama atölyesinin, tüm deneklerde deney başlangıcında yapılan gözleme göre deney bitiminde, iletişim becerilerinin geliştirilmesinde anlamlı bir değişiklik yaptığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların sürekli etkileşim halinde olduğu ve sürecin içerisinde aktif olarak rol aldıkları bir drama atölyesinin iletişim becerilerine olumlu yönde katkı sağlaması olasıdır. Temelinde etkileşim ve iletişim odaklı olan drama çalışmaları, öğretmen adaylarıyla yapılıyorsa onların gelişimi yönünde de olumlu katkı sağlayacaktır. Elde edilen verilerden ve yukarıdaki örneklerden yola çıkarak,

öğretmen eğitiminde dramanın önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Hem öğretmen adayının kişisel gelişimi hem de mesleki yaşantısında yetiştireceği öğrencilere katkı sağlaması adına drama dersleri eğitim-öğretim sürecinde daha fazla yer almalıdır.

4.Alt Probleme Ait Bulgular

4.4 Tablo 4: Sosyal bilgiler öğretmen adayının yaratıcı drama hakkındaki görüşleri nelerdir?

Yaratıcı Drama hakkındaki görüşleriniz	Frekans	Yüzde
✓ İletişim becerilerini geliştiriyor	13	%39
✓ Hayal gücünü geliştiriyor	7	%21
✓ Okullarda daha çok olmalı	7	%21
✓ Hayatın parçası olmalı	5	%15
✓ Okulda nasıl kullanacağımı bilmiyorum	1	%3

Tablo 4 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı drama hakkındaki görüşleri; iletişim becerilerini geliştirdiği, hayal gücünü geliştirdiği, okullarda daha çok olması gerektiği ve hayatın bir parçası olması gerektiği yönündedir. Sürece katılan sosyal bilgiler öğretmen adaylarının görüşlerinden aşağıda doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

Doğrudan Alıntılar:

D1: İnsanların sosyalleşmesi açısından gerçekten çok önemli bir ders, her okulda her dönem olmalı.

D2: Hayal gücünü geliştiriyor. Arkadaşlarımızın ve kendimizin bilmediğimiz yönlerimizi keşfediyoruz. İşbirliği içerisinde yardımlaşarak ortaya bir şeyler çıkarmak hoşuma gidiyor.

D3: Kesinlik çok keyifli bir ders. İnsanlar arası iletişimi, empatiyi arttırdığını düşünüyorum.

Literatürde iletişim becerileri ve empati becerisini yaratıcı dramanın geliştirdiği yönünde olumlu bir görüş birliği söz konusudur. Karakaya (2007), Bayrakçı (2007), Şimşek'in (2013) yaptıkları çalışmalar örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca Okvuran'a (1993) göre yaratıcı drama yönteminin kullanıldığı sınıflarda ya da atölyelerde iletişimin ve empatinin yoğun olarak yaşanmakta olduğunu vurgulamaktadır (Akt: Çifci ve Altınova, 2012).

5.Alt Probleme Ait Bulgular

4.5 Tablo 5: Sosyal bilgiler öğretmen adayı yaratıcı drama yöntemi kullanılarak planlanan bir dersten sonra nasıl hissedecektir?

Neler hissettikleri	Frekans	Yüzde
✓ Mutluluk	14	%30.8
✓ Bakış açımı değiştiriyor ve farklılaşıyorum	10	%22
✓ Rahatlamış	9	%19.8
✓ Eğlenmiş	8	%17.6
✓ Öz güvenimi artırıyor	4	%8.8

Tablo 5 incelendiğinde; sosyal bilgiler öğretmen adayların yaratıcı drama yöntemiyle planlanan derslerden sonra; mutluluk, bakış açısının değişmesi ve farklılaşması konusunda yarar sağladığı yönündedir. Yanı sıra süreçten sonra eğlenmiş ve rahatlamış hissettiklerini de ifade eden katılımcı sayısı oranı fazladır. Aşağıda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı drama sürecinden sonra hissettikleri doğrudan alıntı şeklinde paylaşılmıştır.

E1: Çok eğlenceli ve enerjik bir ders olarak bu dersi işlediğimiz için kendimi mutlu hissediyorum.

E2: Rahat, özgüvenli hissediyorum. Arkadaşlarımla ilişki içinde olduğum için mutlu oluyorum.

E3: Çok eğleniyorum, kendimi çok rahatlamış hissediyorum. Birkaç saat hayatın sadece olumlu yanlarını görmek güzel bir şey.

Kadan'ın (2013) yapmış olduğu araştırmada sürece dahil olan öğrencilere yönelmiş olduğu sorularda ders daha eğlenceli geçiyor mu, ders hoşunuza gitti mi gibi bilişsel ve duyuşsal alanın kapsamına yönelik olan sorulara almış olduğu cevaplar şu şekildedir; ders muhteşem, daha güzel bir ders olamaz gibi geri dönütler almıştır. Bu paylaşımlardan da anlaşılacağı gibi yaratıcı drama süreci eğlenceli ve bireyi mutlu eden bir süreçtir.

Yaratıcı drama sürece aktif olarak katılmamızı sağladığı ve içerisinde oyun, dans, hareket barındırdığı için aslında doğal bir sonuç gibidir mutlu olmak, drama atölyesine katıldıktan sonra. Özellikle ısınma çalışmalarında oyunun kullanıldığı drama atölyeleri, insanın oyun oynamayı ne kadar sevdiğini çoğu kez ortaya koymaktadır. Oyunla ilgili yapılan araştırmalar, çalışmalar ve çeşitli yayınlar incelendiğinde oyunun, öğretmenin yardımcısı olarak görülmesi ve öğretim sürecinde bir aracı durumuna getirilmesi ile öğretimin bir o kadar etkili, eğlenceli, verimli ve kalıcı olduğu görüşünde toplanmaktadır (Üstündağ, 1998).

Hem çocukların hem yetişkinlerin keyif aldıkları, oyun oynarken mutlu oldukları ve sürecin daha da anlamlı hale geldiği söylenebilir. Fröbel'e göre oyun "tüm yaşamı belirleyen çekirdektir". Çocuklar oyun oynama gereksinimindedir. Bu sebepten ötürü çocuğa her şey oyunla daha iyi öğretilir (Asımoğlu, 2012). Çocukların kendilerini geçmişten günümüze en iyi ifade ettikleri alan belki de oyun oynadıkları zamandır. Bu yüzden yaratıcı dramayı kullanmak çocukların eğlenirken, oynarken aynı zamanda öğrenmelerini sağlayacaktır. Bu bağlamda çocukların eğitimine katkı sağlayacak olan öğretmenlerin eğitiminde de yaratıcı dramayı kullanmak önemlidir. Day (2002), öğretmenlik mesleğinin temelinde bir "değerler öğretisi" olduğunu vurgulamaktadır ve öğretmenler, kalkınmış bir toplum oluşturmak için inandıklarını öğretirler (Akt: Tutkun ve Aksoyalp, 2010).

Bu bağlamda öğretmen yetiştirmek ve öğretmen yetiştirirken kullanılan öğretim-yöntem ve teknikleri önem kazanmaktadır. Çünkü öğretmen adayının sahip olduğu özellikler, beceriler, değerler ve eğitim-öğretim sürecinde kullanacağı yöntem ve teknikler kendi mesleki hayatına yansiyacaktır. Öğretmen adayının öğrencilik sürecinde almış olduğu eğitim, öğretmenliğe adım attığı ilk andan itibaren, ona rehberlik edecek ve yol gösterecektir. Bir öğretmen yüzlerce öğrencinin hayatına etki edecektir, bu bağlamda öğretmen eğitimi son derece hassas ve önemlidir. Öğretmen eğitimine yatırım yapmak geleceğe yatırım yapmaktır denilebilir.

5.TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, yaratıcı drama dersinin etkililiğine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesidir. Gelecek nesillerin öğretmeni olacak olan ve bugünün öğrencisi olan öğretmen adayını nasıl yetiştirsek, onlarda kendi öğrencilerini öyle yetiştirecektir. Bu bağlamda geleneksel eğitim-öğretim-yöntemlerinden olabildiğince sıyrılarak daha çağdaş ve öğrenciyi merkeze alan bir sosyal bilgiler eğitimi öğretmen adayının daha donanımlı, kişisel gelişimine önem veren, iletişim becerileri gelişmiş, empati becerisi kazanmış, geleneksel öğretim ve yapılandırılmış öğretim

yöntemlerini kıyaslayan, sınıfına kendi öğrencilik hayatından deneyimlediği drama gibi çağdaş eğitim-öğretim yöntemlerini yansıtan bir öğretmen olarak mesleğe adım atmasını sağlayacaktır.

Bu araştırmanın kapsamında elde edilen bulgular doğrultusunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının dönem boyunca aldıkları yaratıcı drama dersinin etkililiğine yönelik olumlu yönde görüş bildirdikleri görülmektedir. İletişim becerilerini olumlu yönde geliştirdiği, hayal gücü, yaratıcılık ve özgüven gibi kavramların gelişimini olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir. Sosyal bilgiler öğretmen adayları; yaratıcı drama sürecinin eğlenceli olduğunu, eğlenerek öğrendiklerini ve sürecin sonunda mutlu, eğlenmiş, huzurlu ve aktif hissettiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca okullarda daha fazla yaratıcı drama dersinin yer alması ve hatta hayatın bir parçası olması gerektiğini düşündüklerini vurgulamışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının da belirtmiş olduğu gibi daha uzun süre yaratıcı drama dersini almak hem drama dersini tanımayı, hem de drama dersine yönelik olumlu tutum geliştirmeyi sağlayacaktır. Dündar'ın (2018) sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla yapmış olduğu çalışmada, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, eğitimsel drama uygulama yeterlilikleri ve yaratıcı drama dersine yönelik tutumları arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının eğitim aldıkları süre içerisinde farklı öğretim-yöntem teknikleriyle işlenen derslerde hem mesleğine, geleceğine yönelik yatırım yaptığı hem de o yönetime karşı olumlu tutumlar geliştirdiği söylenebilir. Yaratıcı dramayı öğretmen adayının tanıması ve kendi derslerinde kullanabilmesi için öncelikle tanışması gerekir. Bu tanışma süreci ise öğrenci olduğu sırada eğitim fakültesinde gerçekleşir. Almış olduğu drama dersinin etkililiği konusunda kendi deneyimlerinden yola çıkarak, öğretmen olduktan sonra dramayı sınıfına taşıma sürecine basamak oluşturur, eğitim fakültesinde başlayan bu süreç ve kendi meslek hayatının şekillenmesine olumlu yönde katkı sağlayacağı söylenebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulardan olan süreç içerisinde daha aktif olmak, oyun oynamak ve eğlenmek geleneksel yöntemlerin yerine çağdaş eğitim-öğretim yöntemlerden olan yaratıcı dramanın daha çok kullanılması için bir neden olarak kabul edilebilir. Eğitim sistemimizde çağdaş öğretim yöntemleri yerine, öğrencilerin pasif bir konumda sürece katılımını sağlayan öğretim yöntemleri, öğrencilere sadece bilgi aktarımını sağlayan, öğrencinin bilişsel yönünün geliştirilmesi temeline dayanan ve süreçte öğrencilerin aktif olmadıkları yöntemlerdir. Yaratıcı drama yöntemi ise öğrencinin süreçte aktif olarak yer aldığı, öğrencilerin duygularını da dikkate alarak duyuşsal özelliklerinin geliştirilmesini hedefleyen, bu doğrultuda öğrencinin derse ve konuya olan ilgisinin de artmasını sağlayan ve sürecin sonunda estetik bir bakış açısı da kazandırarak adeta bir sanat eğitimi de gerçekleştirir (Koç, 1999). Bu bağlamda yaratıcı dramanın hem estetik duyguların oluşmasına yardımcı olduğu hem de bireyin yaratıcılığını da destekleyerek farklı yönlerini de geliştirmesine olanak sağladığı söylenebilir. Yanı sıra öğrencilerin aktif olarak sürece katıldıkları, oyun oynadıkları, eğlendikleri ve eğlenirken öğrendikleri de söylenebilir.

Ayrıca öğrencinin merkeze alındığı ve öğrencinin aktif olarak sürece dahil olduğu öğretim-yöntem ve tekniklerinden olan yaratıcı drama dersinin kazanımlarının yanında farklı bir sürü özelliğinde gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir. Yaratıcı drama eğitimi ister sanat alanı olsun ister ayrı bir ders isterse de derslerin içerisinde kullanılan bir yöntem olsun etkililiği ve sürece katılan bireylere kazandırdığı özellikler yadsınmaz. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aldıkları yaratıcı drama dersinin etkililiğine yönelik ulaşılan sonuçlar alan yazında yer alan çalışmalarla örtüşmektedir. Bu bağlamda farklı alanlarda yapılan çalışmalardan örnekler verilmiştir. Yaratıcı dramanın yaratıcılığı olumlu yönde etkilediği konusunda Tulgay'ın (1997) yapmış olduğu çalışma örnek olarak gösterilebilir. Aykaç'ın (2008) yapmış olduğu çalışmayla yaratıcı dramanın sosyal bilgiler dersinde kullanılmasının öğrenci başarısı üzerinde önemli sayılabilecek etkisinin olduğu sonucuna ulaşıldığı ifade edilmektedir. Aldağ'ın (2010) yapmış olduğu çalışmada ise yaratıcı dramanın motivasyonu attırmada ve konuşma becerilerini geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Oğuz & Beldağ'ın (2015) yapmış oldukları çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının, yaratıcı drama eğitimini etkili bulduklarını ve öğrencilerde özgüven, sorgulama becerisi, hayal gücü geliştirme, eğlenerek öğrenme, kalıcı öğrenme, empati becerisi, iletişim, etkili konuşabilme, yaratıcılık, etkileşim, paylaşım, kendini ifade edebilme gibi pekçok becerinin kazanılmasına olumlu yönde katkı sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Doğan'ın (2017) öğretmenlik becerileriyle ilgili yapmış

olduğu çalışma da ise dramanın ciddi anlamda katkılarının olduğunu vurgulamakla kalmamış, aynı zamanda katılımcıların kişisel ve profesyonel kimliklerini keşfetmelerine de yardımcı olduğu vurgulanmaktadır. Öz'ün (2019) sosyal bilgilerde yaratıcı dramanın kavram öğretimine etkisi isimli çalışmasında yaratıcı drama yönteminin kavram öğretiminde alternatif bir yöntem olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Özçelik'in (2019) yapmış olduğu çalışma da ise yaratıcı drama değer öğretiminde kullanılmış ve ulaştığı sonuçlar değer öğretiminde drama yönteminin oldukça etkili bir yöntem olduğunu ortaya koymaktadır. Tosun'nun (2020) yapmış olduğu çalışmada sanat akımlarının öğretiminde yaratıcı drama yöntemini kullandığı ve sonuç olarak sadece yetenekli öğrencilerin değil bütün öğrencilerin dersten keyif aldığı sonucuna ulaşmıştır. Önalın'ın (2020) yapmış olduğu çalışmada ise yaratıcı dramanın fen bilimleri dersinde akademik başarıyı arttırdığı ve fen bilimleri dersine karşı olumlu tutum geliştirdiği yönündedir.

Verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere yaratıcı dramanın amaca ulaşılma konusunda son derece etkili bir yöntem olduğu söylenebilir. Hayatın her alanında açılan bir pencere drama sınıfı ya da atölyesi sokağına çıkabilir. Bazen bir yöntem, bazen sanat alanı ya da ayrı bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Lakin hangi köşe başında karşımıza çıkarsa çıksın amaca ulaşılma konusunda etkili bir yöntem olduğu konusunda literatür de olumlu bir görüş birliği söz konusudur. Ayrıca katılımcılarda süreç sonunda oluşan olumlu duygu ve düşünceler de dikkat çekmektedir.

Bu çalışmadan da elde edilen bulgular benzer şekilde olumlu yöndedir. Elde edilen bulgular dramanın mutluluk, eğlence, huzur, özgüven ve yaratıcı düşünce gibi kavramlarla ifade edildiği yanı sıra hayal gücünü geliştirdiği, iletişim becerilerini geliştirdiği, yaratıcılığı arttırdığı yönündedir. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarına göre hayatın her alanında drama var olmalı ve ders sayısı artırılmalıdır. Bu bağlamda drama dersi alan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin geliştiği, özgüvenlerinin arttığı ve eğlenerek öğrendikleri göz önünde bulundurulurak; drama ders sayısının artırılması gerektiği söylenebilir.

Öneriler

Yapılan çalışmada ulaşılan sonuçlar göz önünde bulundurularak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- ✓ Sosyal bilgiler eğitiminde, içeriğinde uygunluğu göz önünde bulundurularak derslerde daha fazla kullanılması.
- ✓ Sosyal bilgiler öğretmenlerinin de görüşleri doğrultusunda, drama dersinin dönem sayısının daha fazla olması gerektiği
- ✓ Her sınıf düzeyinde ve her derste yaratıcı dramanın kullanımının yaygınlaştırılması.
- ✓ Hayatın her alanına taşınabilmesi için drama atölyelerinin daha sık ve tanıtım amaçlı yapılması.
- ✓ Her öğretmenin ya da öğretmen adayının kendi dersinde drama yöntemini kullanabilecek kadar eğitime sahip olması.
- ✓ Üniversitede öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanarak bütün derslerde etkinlik planlaması ve arkadaşlarıyla uygulama yapması
- ✓ Eğitim fakültelerinde drama öğretmeni yetiştirilmesi için bölümün açılması için çalışmalar yapılması.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaratıcı drama kavramı, bileşenleri ve aşamaları, *Creative Drama Journal*. 1(1),18-29.
- Adıgüzel, Ö. (2006). Yaşantılara dayalı öğrenme, yaratıcı drama ve süreçsel drama ilişkileri, *Creative Drama Journal*. 1(1),32-38.
- Adıgüzel, Ö. (2010). Eğitimde yaratıcı drama. *Ankara: Natural Yayınevi*
- Akoğuz, M. (2002). *İletişim becerilerinin geliştirilmesinde yaratıcı dramanın etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akdeniz, C.(2019). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin hayal gücüne yönelik bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- Aldağ, E. (2010). *The effects of creative drama on enhancement of motivation in language learning*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Alı, A. S.M. (2019). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama kullanılmasının iletişim becerilerine ve akademik başarıya etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Asımoğlu, S. (2012). Yaratıcı drama ve orff yaklaşımı çerçevesinde okul öncesi eğitimde oyun kavramı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Avcı, F.(2019). Doğa ve inovasyon: okullarda biyomimikri, *Anadolu Öğretmen Dergisi*. 3(2), 214-233.
- Aykaç, M. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Aykaç, M & Adıgüzel, Ö. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*,19(1) 297-314.
- Bayrakçı, M. (2007). *Okulöncesinde yaratıcı drama etkinliklerinin iletişim becerilerinin gelişmesi üzerindeki etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Büyüköztürk, Ş, Çakmak, E. K, Akgün, Ö. E, Karadeniz, Ş, & Demirel, F. (2016). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Ankara: Pegem Akademi*, 195-209.
- Çelikkaya, T. (2014). Sosyal bilgiler dersinde drama yönteminin önemi ve uygulama örnekleri. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*.9(2), 447-470.
- Çetinkaya, C. (2019). *Sosyal bilgiler dersinin yaratıcı drama yöntemi ile işlenmesi: bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Çifci, E.G & Altınova, H.H. (2012). Sosyal hizmet eğitiminde yaratıcı drama yönteminin öğrencilerin empati becerisine etkisi, *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi* 2012 1(2).
- Doğan, S.H (2017). *The effects of creative drama on elt student teachers' metacognitive awareness and teaching skills*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğanay, A (2008). Çağdaş sosyal bilgiler anlayışı ışığında yeni sosyal bilgiler programında değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 2008, 17 (2) , 77-96
- Dündar, H.(2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimsel drama uygulama yeterlikleri ile yaratıcı drama dersine yönelik tutumları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Gömleksiz, M.N. , Kan, Ü. A. & Öner, Ü. (2012). İlköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine ilişkin metaforik algıları, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2012, 14 (2).
- İnan vd. (2014). Sosyal bilgiler eğitimine giriş kavramlar, yaklaşımlar, etkinlikler. *Ankara: Anı Yayıncılık*
- Kadan, Ö.F (2013). *Yaratıcı drama yönteminin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin ingilizce derslerindeki başarı, tutum ve motivasyonlarına etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay
- Karakaya, N. (2007). İlköğretimde drama ve örnek bir uygulama, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 27(1).

- Karaosmanoğlu, G & Adıgüzel, Ö.(2017).Yaratıcılık engellerinin yaratıcı drama ile fark edilmesine yönelik bir araştırma, *Yaratıcı Drama Dergisi*.12(1), 87-104
- Karaömerlioğlu, L. (2010). *Okul öncesi eğitimde doğaçlama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Koç, F. (1999). *Yaratıcı dramanın öğrenmeye etkisi -sosyal bilgiler öğretiminde bir yöntem olarak-*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- MEB(2018). *İlköğretim programı. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara
- Meydan, A. (2001). *İlköğretim birinci kademe sosyal bilgiler öğretimi coğrafya ünitelerinin işlenişinde laboratuvar ve görsel işitsel materyal kullanımının öğrencilerin niteliksel gelişimine etkisinin değerlendirilmesi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Meydan, A. (2011). Yenilenen coğrafya programı ve gelişmelerle ilgili seminerlerin ve çalıştayların beklentileri karşılama düzeyi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl:2, Sayı:2 Mart 2011
- Meydan, A & Akkuş, A. (2014). Sosyal bilgilerde müze gezilerinin tarihi ve kültürel değerlerin kazandırılmasındaki önemi, *Marmara Coğrafya Dergisi*. Sayı:29, Ocak-2014, S.402-422 İstanbul
- Meydan, A & Özyürek, A. (2018). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzelerin önemi: Kapadokya Sanat ve Tarih Müzesi'nde yaratıcı drama etkinliği örneği. X. International Congress Of Educational Research, Nevşehir Turkey 27-30 April 2018
- Nayci, Ö & Adıgüzel, Ö.(2017), Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı dramanın bir yöntem olarak kullanılmasının öğrenci başarısına etkisi, *Eğitim ve Bilim*. 42(192), 349-365.
- Oğuz, A& Beldağ, A. (2015), Sosyal bilgiler dersinde yaratıcı drama yönteminin kullanılmasına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri, *Turkish Studies. International periodical for the languages, literature and history of Turkish or Turkic*, Volume 10/15 Fall 2015, p. 667-680
- Okvuran, A. (2012). Müzede dramanın bir öğretim yöntemi olarak Türkiye'de gelişimi, *Eğitim ve Bilim*. 2012, 37(166).
- Orta, A.Z. (2009).*Etkili iletişim sürecinde kişilerarası iletişim becerileri ve yaratıcı drama uygulama örneği*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Önalın, N.H. (2020). *8.Sınıf öğrencilerinin "enerji dönüşümleri ve çevre bilinci" ünitesinin akademik başarı ve fene karşı tutumlarına yaratıcı drama yönteminin etkisi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Özçelik, E. (2019). *Temel eğitimde drama ile sorumluluk değerinin öğretimi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öz, N. (2019). *Sosyal bilgilerde yaratıcı dramanın kavram öğretimine etkisi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Niğde.
- Pehlivan, B.K (2005) Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma, *ilköğretim-online*. 4(2), 2005. 17-23
- Sakallı, F.G (2019). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yaratıcı drama yöntemini kullanmaya yönelik öz yeterlik algı düzeyleri ve görüşleri*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- San, İ. (1990). Eğitimde yaratıcı drama, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 23 (2), 573-582.
- Subaşı, M & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 21(2),419-426.
- Şimşek, M. (2013). *Yaratıcı drama dersinin sınıf öğretmeni adaylarının sosyal becerilerine etkisi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Tosun, S.Ş, (2020). *Sanat akımlarının yaratıcı drama yöntemiyle öğretilmesinin öğrenci başarısına ve tutumuna etkisi*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Tulgay, B. (1997). *Yaratıcı drama eğitimi alan ve almayan ergenlerin yaratıcılıklarının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Tuluk, N. (2004). Yaratıcı drama, *PİVOLKA*. Yıl:3, Sayı:15, Sayfa:11
- Tutkun, F.Ö & Aksoyalp, Y. (2010). 21. Yüzyılda öğretmen yetiştirme eğitim programının boyutları, Selçuk Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Türk Dil Kurumu. (2019). Türkçe sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara
- Üstündağ, T. (1998). Yaratıcı drama eğitim programının öğeleri, *Eğitim ve Bilim/Education and Science*. 22(107), January, 1998: 28 -35
- Üstündağ, T. (2016). Yaratıcı drama öğretmenimin günlüğü (13.Baskı). *Ankara: Pegem Akademi*
- Yıldırım, A.& Şimşek, H.(2016). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (10.Baskı). *Ankara: Seçkin Yayıncılık*
- Yılmaz, S. (2013). Sosyal bilgiler öğretiminde bir yöntem olarak dramanın kullanımına ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*. 2013, 14(2), 123-145.